

نظر دانشجویان دندان پزشکی مقطع بالینی دانشگاه علوم پزشکی قزوین نسبت به کاربرد دروس علوم پایه

محمود علیپور حیدری* دکتر غلامرضا حسن زاده** زهرا حاجی سید جوادى***

Attitude of dentistry students at clinical sections of Qazvin medical university towards the application of basic sciences courses

M. Alipour Haydari

Gh.R Hassanzadeh

Z. HajiSeiedJavadi

□ Abstract

Background : Students, as future builders of community, are able to present valuable views for educational programs and learning process.

Objective : To survey the attitude of Qazvin dentistry students at clinical sections toward the application of basic sciences courses.

Methods : 75 dentistry students at clinical section filled out a questionnaire. The statistical data was obtained and the courses of basic sciences were divided into three groups high, medium and low.

Findings: Qazvin dentistry students believed that the courses of anatomy of head & neck, specialized English and pharmacology have the most application and the courses of metabolism biochemistry, structural biochemistry and medical physics have the least application in the clinical courses.

Conclusion : Regarding future needs of dentists, changes in the educational programming seem to be essential.

Keywords: Basic Sciences, Dentistry Students, Trainee, Interne

□ چکیده

زمینه : دانشجویان به عنوان آینده سازان جامعه می توانند نظرات ارزشمندی درباره برنامه های آموزشی و تأثیر آنها بر فرآیند یادگیری ارائه دهند.

هدف : این تحقیق به منظور شناسایی نظرات دانشجویان دندان پزشکی مقطع بالینی دانشگاه علوم پزشکی قزوین نسبت به کاربرد دروس علوم پایه در مقطع بالینی انجام شد.

مواد و روش ها : این تحقیق در سال ۱۳۸۰ به صورت توصیفی با روش سرشماری انجام شد. ۷۵ نفر از دانشجویان دندان پزشکی مقطع بالینی پرسش نامه تهیه شده را تکمیل نمودند. داده ها با روش آمار توصیفی با استفاده از نرم افزار SPSS ارزیابی شدند. بر اساس این اطلاعات دروس علوم پایه در سه گروه با کاربرد زیاد، متوسط و کم تقسیم بندی شدند.

یافته ها : به عقیده دانشجویان دندان پزشکی قزوین دروس آناتومی سر و گردن، زبان تخصصی و فارماکولوژی بیشترین کاربرد و دروس بیوشیمی متابولیسم، بیوشیمی ساختمانی و فیزیک پزشکی کمترین کاربرد را در دروس بالینی داشتند.

نتیجه گیری : با توجه به نیازهای آینده دندان پزشکان، لازم است تغییراتی در برنامه ریزی آموزشی انجام گیرد.

کلید واژه ها : علوم پایه، دانشجویان دندان پزشکی، کارآموزان، کارورزان

* مربی و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین

** دانشیار دانشگاه علوم پزشکی قزوین

*** دانشجوی دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین

④ مقدمه :

سرشماری انجام شد. جمعیت مورد مطالعه ۷۵ نفر از دانشجویان مقطع بالینی دانشکده دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین بودند.

جهت انجام پژوهش، پرسش نامه‌ای تهیه گردید که در آن ابتدا مشخصات کلی دانشجوی، سال ورود به دانشگاه، سابقه تحصیل در رشته دیگر و این که آیا دروس علوم پایه را در این دانشگاه گذرانده‌اند گنجانده شده بود. سپس نام دروس مختلف علوم پایه به تفکیک نوشته و از دانشجویان خواسته شد بدون در نظر گرفتن شرایط فیزیکی و استاد مربوطه صرفاً به محتوای دروس توجه نموده و نمره صفر تا چهار را برای کاربرد آن در نظر بگیرند به این ترتیب که اگر درسی دارای بیشترین کاربرد در مقطع بالینی است به آن نمره چهار و اگر هیچ کاربردی ندارد به آن نمره صفر بدهند. اطلاعات به دست آمده از پرسش نامه‌ها با روش آمار توصیفی و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد ارزیابی قرار گرفتند.

④ یافته‌ها :

از ۷۵ دانشجوی مورد مطالعه، ۴۰ نفر مؤنث و ۳۵ نفر مذکر بودند. محدوده سنی دانشجویان ۲۰ تا ۳۱ سال با میانگین سنی $24/3 \pm 2/8$ سال بود. به نظر دانشجویان مورد مطالعه درس‌های آناتومی سر و گردن، زبان تخصصی، فارماکولوژی، بافت شناسی فک و دهان و جنین شناسی فک و دهان به ترتیب با میانگین ۳/۷۶، ۳/۴۹، ۳/۴۲، ۳/۴۰ و ۳/۱۶ بیشترین کاربرد را در مقطع بالینی داشتند (جدول شماره ۱).

در مجموع میانگین کل کاربرد درس‌های علوم پایه

مراکز آموزشی هر روز در کلیه مقاطع دگرگونی‌های اساسی می‌یابند. دانشجویان که به عنوان آینده‌سازان جامعه در آینده نزدیک پا به عرصه کار و تلاش می‌گذارند، می‌توانند نظرات ارزشمندی درباره برنامه‌های آموزشی و تأثیر آن بر فرآیند یادگیری ارائه دهند که برای مراکز آموزشی حائز اهمیت فراوان خواهد بود. (۴)

بسیاری است تربیت نیروی انسانی در بخش دندان پزشکی باید به تأمین، حفظ و ارتقای سلامت دهان و دندان افراد جامعه منجر شود که متأسفانه تاکنون توفیق قابل ملاحظه‌ای جهت رسیدن به این هدف حاصل نشده است. (۵)

در برنامه‌های فعلی دانشکده‌های دندان پزشکی گاهی اوقات دانشجویان به اهداف آموزشی از پیش تعیین شده در بخش نمی‌رسند. (۸)

امروزه، بازنگری برنامه به عنوان یک ضرورت قطعی جهت توسعه آموزش پذیرفته شده است.

از آنجا که در بین دانشجویان دوره بالینی رشته دندان پزشکی میزان قابل استفاده بودن و سطح کیفی و کمی آموزش علوم پایه همیشه مورد تردید و سؤال بوده است و همچنین آگاهی از میزان مفید بودن دروس علوم پایه جهت برنامه‌ریزی‌های آینده و کاربرد روش‌های آموزشی بهتر و مؤثرتر تعیین کننده است، این پژوهش به منظور شناسایی نظرات دانشجویان مقطع بالینی دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین در مورد کاربرد دروس علوم پایه در این مقطع انجام شد.

④ مواد و روش‌ها :

این مطالعه توصیفی در سال ۱۳۸۰ با روش

جدول ۱:

میانگین میزان کاربرد دروس علوم پایه از نظر دانشجویان مقطع بالینی دندان پزشکی

نام درس	انحراف معیار $\pm$ میانگین
آناتومی سر و گردن	۳/۷۶ $\pm$ ۰/۵۴
زبان تخصصی	۳/۴۹ $\pm$ ۰/۶۸
فارماکولوژی	۳/۴۲ $\pm$ ۰/۷۹
بافت شناسی فک و دهان	۳/۴۰ $\pm$ ۰/۹۰
جنین شناسی فک و دهان	۳/۱۶ $\pm$ ۱/۰۸
میکروب شناسی	۲/۷۸ $\pm$ ۱/۰۴
فیزیولوژی	۲/۷۷ $\pm$ ۱/۹۲
ویروس شناسی	۲/۶۰ $\pm$ ۱/۸۳
آناتومی سیستم عصبی	۲/۵۰ $\pm$ ۱/۲۹
آسیب شناسی عمومی	۲/۳۶ $\pm$ ۱/۲۶
ایمنی شناسی	۲/۳۶ $\pm$ ۱/۰۴
آناتومی عمومی	۲/۱۲ $\pm$ ۱/۱۶
بافت شناسی عمومی	۲/۱۰ $\pm$ ۱/۰۳
روانشناسی عمومی	۱/۹۸ $\pm$ ۱/۲۷
جنین شناسی عمومی	۱/۷۳ $\pm$ ۱/۱۸
بهداشت عمومی	۱/۶۶ $\pm$ ۱/۳۴
ژنتیک انسانی	۱/۶۲ $\pm$ ۱/۱۳
آمار حیاتی	۱/۲۲ $\pm$ ۱/۱۳
فیزیک پزشکی	۱/۱۶ $\pm$ ۱/۱۲
بیوشیمی ساختمانی	۰/۸۱ $\pm$ ۰/۹۶
بیوشیمی متابولیسم	۰/۷۶ $\pm$ ۰/۸۳

از نظر دانشجویان مقطع بالینی دندان پزشکی ۲/۲ بود. میانگین درس هایی که به صورت نظری - عملی ارائه می شدند ۲/۴۳ و میانگین دروس محض ۱/۹۷ بود.

بحث و نتیجه گیری:

نتایج این تحقیق نشان داد نظرات دانشجویان دندان پزشکی درباره کاربرد هر یک از درس های علوم پایه در خدمات بالینی، با توجه به نوع درس متفاوت است. به طوری که برای برخی از دروس مانند بیوشیمی ساختمانی، بیوشیمی متابولیسم و فیزیک پزشکی کاربرد کمی قائل بودند. این یافته بیانگر این است که یک جدایی نسبی و عدم هماهنگی بین دروس علوم پایه و دروس مقطع بالینی وجود دارد که دانشجویان را دچار سردرگمی و خستگی می نماید. از علل دیگر شاید عدم آشنایی اساتید علوم پایه با مشکلات و مسائل دروس بالینی باشد که به نظر می رسد مسئولین امر باید در مورد حل این معضل اقدام نمایند.

ارتباط دانسته های نظری و مهارت های عملی برای دندان پزشکان مهم است. (۷) لذا پیشنهاد می شود با توجه به نیازهای فعلی و آینده دندان پزشکان و جامعه، محتوای دروس علوم پایه به خصوص دروسی مانند بیوشیمی ساختمانی، بیوشیمی متابولیسم و فیزیک پزشکی که از نظر دانشجویان کاربرد کمی در مقطع بالینی دارند، مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد و سعی شود تا حد امکان جهت کاربردی تر شدن این دروس، محتوای آنها با مسائل بالینی در حرفه دندان پزشکی مطابقت داده شود.

نیاز به انجام تحقیقات گسترده در زمینه استفاده از شیوه های نوین آموزش دندان پزشکی جهت تدریس دروس علوم پایه احساس می شود، زیرا همه روزه در دانشگاه های بزرگ جهان شاهد اجرای برنامه های آموزشی جدیدی هستیم که بر پایه آخرین پژوهش های علمی بنیان گذاشته شده است و مراکز دانشگاهی در قرن بیست و یکم دگرگونی های اساسی یافته است. (۶)

پیشنهاد می‌شود برای این که دانشجویان دندان پزشکی دچار سردرگمی نشوند و اهمیت و کاربرد دروس علوم پایه را نیز بیشتر درک نمایند، این دروس به صورت ادغام شده با دروس بالینی تدریس شوند و کاربرد آنها توسط متخصصین بالینی و پایه توضیح داده شود.

مراجع :

- ۱- امامی سید محمد حسن، رسول نژاد مجید، چنگیز طاهره، افشین‌نیا فرساد، ذوالفقاری بهزاد، ادیبی، پیمان. علوم پایه پزشکی از دیدگاه کارورزان: بررسی آگاهی و نگرش نسبت به دروس و سؤالات آزمون جامع علوم پایه در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، سال اول، شماره اول، پائیز ۱۳۷۹، ۲۳-۲۰
- ۲- حسن‌زاده غلامرضا، علیپور حیدری محمود. بررسی نظرات دانشجویان پزشکی مقطع بالینی دانشگاه علوم پزشکی قزوین در مورد کاربرد دروس علوم پایه. مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین شماره ۹، بهار ۱۳۷۸، ۶۷
- ۳- حیاتی محمد، تختی ابوالقاسم، کاوه محمدرضا. بررسی دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع بالینی نسبت به نیاز به تدریس دروس علوم پایه در دانشگاه علوم پزشکی قزوین. پایان‌نامه ۱۳۷۷
- ۴- قربانی راهب، میر محمدخانی مجید، حاجی آقا جانی سعید. نظرات پزشکان و کارورزان دانشگاه علوم پزشکی سمنان در خصوص کاربرد دروس علوم پایه در مسائل بالینی. مجله دانشگاه علوم پزشکی یزد، سال هشتم، شماره دوم، تابستان ۱۳۷۹، ۸۲-۷۸
- ۵- مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره

مقایسه نتایج حاصل از این بررسی با نتایج حاصل از تحقیقی مشابه که بر روی دانشجویان پزشکی مقطع بالینی دانشگاه علوم پزشکی قزوین انجام شده بود، نشان داد نظرات دانشجویان پزشکی و دندان پزشکی در برخی از دروس مشترک یکسان نیست. این امر بیانگر اهمیت کاربردی هر یک از دروس علوم پایه در مقطع بالینی پزشکی و دندان پزشکی به صورت مجزاست. (۲)

در ضمن مقایسه نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق‌های مشابه در سمنان و قزوین نشان داد که هر سه گروه در مورد کاربرد بسیار کم دروس فیزیکی پزشکی و بیوشیمی ساختمانی اتفاق نظر دارند. (۳،۴) یکی از عوامل مهم در افزایش انگیزه دانشجویان نسبت به یادگیری دروس دانشگاهی، ضرورت یادگرفتن این دروس برای انجام وظایف شغلی آینده است. غفلت مدرسین بالینی از مبانی نظری دروس ممکن است به عمیق شدن شکاف بین دروس علوم پایه و دروس بالینی منجر شود.

در تحقیقی مشابه در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، بالاترین نمره نگرش کلی، به کاربرد دروس بهداشت، تغذیه و فیزیولوژی اختصاص یافته بود. (۱) در صورتی که در دانشگاه علوم پزشکی سمنان بیشترین نمره به دروس فیزیولوژی، زبان تخصصی و میکروبیولوژی و در دانشگاه علوم پزشکی قزوین بیشترین امتیاز به دروس فارماکولوژی، فیزیولوژی و میکروبیولوژی داده شده بود. (۴،۲) بنابراین از نظر دانشجویان پزشکی درس فیزیولوژی در مقطع بالینی اهمیت کاربردی زیادی دارد، در صورتی که از نظر دانشجویان دندان پزشکی قزوین این درس از لحاظ کاربردی بودن در مقطع بالینی در مقام هفتم قرار دارد.

7. Cobat Lb, Radford Dr. Are graduates as good as they used to be. *Br Dent J* 1999 Apr 186 (7): 318-9
8. Chapnick LA, Chapnick A, Clinical undergraduate teaching. *J Endod* 1999 Oct; 25(10): 688-8

دکترای عمومی دندان پزشکی، مصوب هفتمین شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی، فصل ۱، ۲

۶- یوسفی علیرضا. نقش دانشجویان در امر یادگیری برای دستیابی به تواناییهای لازم. پژوهش، ویژه نامه سمینار کشوری تعلیم و تربیت در گروه پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۳، ۵۲